

Hegedűs Annamária

Velencét látni és... Észak-Olaszország örmény emlékei

Lelkesen, lázasan csomagolt, készülődött a XII. Kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat kis csapata a hosszú útra. Érdekes útvonalat terveztek, hiszen első állomásuk a horvátországi *Lepoglava* volt. Nem közismert, hogy itt nyugszik az a férfi, aki a magyar királyi trón várományosa volt. Kitalálta-e a kedves olvasó, kiről is van szó? *Corvin János*, Mátyás király fia és számos szerzetes nyugszik az egykori pálos templomban. Corvin János síremléke elé helyeztük első koszorúnkat. A XV. században gótikus stílusban épült istenházát épp most újíttják fel, ezért nagy örömeinkre nyitva találtuk. Megesodáltuk a régi freskókat, a karzat faburkolatának festményeit; ám szomorúan láttuk, hogy a bejárat fölötti Erdődy-címet levették.

Fiumében csupán esti sétát tehetünk, a kapucinus és a Szent Jeromos templomot még világosban láttuk, de a kormányzói palota, a Szent Vitus kör alakú templom, az óratornyos régi városháza már kivilágítottan állt előttünk.

Gazdag programunk volt a második napon: *Abbázia* csodás épületei után *Triest*t két templomában, római színházában és főterében gyönyörködtünk. *Grado* felé vettük az irányt, s útközben az Isonzó partján álltunk meg egy pillanatra. E város hosszan nyúlik a tengerbe, s Y alakú csatorna húzódik a közepén. Ám nem csak emiatt kerestük fel a Velencére emlékeztető települést, hanem az ókori mozaikokban gazdag templomok, a városháza előtt feltárt ókori templom, s a hangulat miatt. Hasonló élményben volt részünk

Aquileiában, ahol a csoport kettészakadt. Egy része a múzeumra volt kíváncsi, a többieket viszont a hátrafelé nyílászó hun harcos freskója izgatta. A katedrálisban csak körben lehet haladni, középen ugyanis (a jelenlegi járószinttől 50 cm-rel lejjebb) folyamatosan mozaik helyezkedik el. Néhány freskó is található a templomban, szép oltárok sorakoznak egymás

mellett. Az igazi élményt azonban az altemplom jelentette: a még régebbi gótikus rész tele van freskókkal, s itt látható a hun harcos. Palmanovára, a csillag alakú városra sajnos már nem jutott időnk.

Sokat bolyongtunk a harmadik napon Velencében, délután került sor a *Szent Lázár szigeti* templom és kolostor felkeresésére. Az egyetlen örmény szerzetesrend *Mechithar von Sebaste* apátról, az alapítóról kapta nevét. 1701. szeptember 8-án, Mária születésének ünnepén, 25 éves korában tanítványaival együtt alapította a rendet Konstantinápolyban az ifjúság nevelése és lelki gondozása, tanítása céljából. Az Oszmán Birodalomból azonban

menekülniük kellett, s Methoneban, Morea görög félszigeten, Peloponnész északnyugati részén építette fel első kolostorát (a területet a velencei köztársaság bocsátotta rendelkezésére). 1708 márciusában leteették a Szent Antal-templom alapkövét. Szent Benedek szabályait fogadták el, s ő lett a rend második védőszentje. Egy évvel később XI. Kelemen pápa hivatalosan is engedélyezte az örmény kongregációt, és Mechitart az első apátnak nevezte ki. Ezt követően örmény bencéseknek nevezték őket. Az 1715-ös esztendő újabb nehézségeket hozott, hisz kitört a háború Velence és az Oszmán Birodalom között. A velenceiek elveszítették Peloponnészt; Mechitarnak és társainak ismét menekülnie kellett. Hosszú tárgyalások után 1717. augusztus 26-án Mechitar kezdeményezésére a Velencében élő örmény kereskedők és a Dózse tárgyalásainak eredményeként megvették Velence városállamtól a lakatlan Szent Lázár-szigetet, melyen korábban leprakórház és egy kis templom volt. 1717. szeptember 8-án (Mária születése), a kongregáció alapításának 16. évfordulóján költöztek a szigetre, ahol felépítette a második kolostort. Mechitar bölcs vezetése alatt megkezdődött a kongregáció tevékenysége: az ifjúság nevelése. A rendalapító sok vallási, teológiai és nyelvtudományi írást készített: négy katekizmust, számtalan imakönyvet, egy részletes kommentárt Máté evangéliumához, a régi és új örmény nyelv grammatikáját és az első örmény szótárt, amely a 18. századi örmény írók legjelentősebb műve. Mechitarnak 38 kiadványt köszönhet a hálás utókor, ezek között szerepel a több mint 1280 oldalas, és 156 képet tartalmazó biblia. Tipográfiai szempontból is mesterműnek számít. Mechitar évtizedekig tevékenykedett a Szent Lázár-szigeten a rend vezetőjeként.

Erős kolostori közösséget és tekintélyes intézményt hagyott maga után 1749. április 27-én bekövetkezett halálakor. Mindezt a szigeten szerzetesként élő idegenvezetőnk-től hallottuk a kolostor kerengőjén, ahol az örmény genocídium borzalmait és az emlékhelyeket bemutató fotógyűjteményt helyezték el. A csoport tagjai ámuldoztak a kiállítás rengeteg régészeti leletén: görög vázákat, egyiptomi múmiát, elefántcsonttal kirakott foteleket és asztalt, rengeteg ötvöstárgyat szállítottak ide az örmény kereskedők. A könyvtárban több ezer díszes kötésű kiadvány sorakozik a szépen faragott szekrényekben. A két-háromszáz éves földgömbök mellé hasonló korú, szenteket ábrázoló szobrokat helyeztek el. A következő teremben értékes porcelánok, örmény és más művészek szakrális, illetve más témájú festményei, valamint kéziratok

láthatók. A legnagyobb élményt talán a régi, a XII-XVIII. századi könyvek jelentették, melyeket igen szép formában rendeztek el egy félkör alakú teremben. A legkiemelkedőbb illusztrációkról nagyméretű másolatokat készítettek. A templom előterében földi maradványai fölé helyeztük el második koszorúnkat. Az istenháza jellegzetesen örmény stílusú, ez főleg a helyiség festésén látszik, mivel az ikonok száma a szokottnál kevesebb.

A nap másik meglepetése a *Lidon* ért bennünket, ahol az *Ausonia & Hungaria* Szálloda készített megállásra. A főhomlokzaton a kerámiából készült díszítések között találtunk egy hölgyet: jobb kezében kard, bal kezében koronából kinőtt kettős keresztel ékesített pajzs található, s épp ez díszíti a szálloda gyönyörű kivitelű prospektusának címdoldalát is. Kissé feljebb a koronás magyar címer. Érdeklődésünkre megtudtuk, hogy a boldog békeidőkben igen sok magyar kereste fel a hotelt, innen az elnevezés. A készsleges recepció azonban arról nem tudott tájékoztatni

bennünket, hogy a Zsolnay-gyárban készültek-e a kerámiák. Kis csobbanás után a vaporettoról már esti fényekben köszöntek ránk a csodás épületek.

A negyedik napon sem unatkoztunk: *Páduában* a kevésbé jelentős Capella degli Scrovegni után az egyetemen elhelyezett címerek között kerestük az ott tanult magyar diákok emlékeit. Csupán erre egész délelőttöt kellett volna fordítani, de a csoport egyik tagja a néhány perc alatt is rábukkant egy székeley címerre. Az egyik jelentős téren a Battisero della Cattedrale ötlött a szemünk elé. Közvetlenül a katedrális mellett áll a régi kerektemplom, ahová időhiány és a belépődíj miatt már nem jutottunk be. Az állandó parkolási és az időnkénti tájékozódási nehézségek miatt kerülőt tettünk, de csak eljutottunk a szobrokkal teli térre, a Prato della Valle-ra, ahol sajnos a helyenként olvashatatlan feliratok miatt nem találtuk meg Báthory István szobrát. Körbejárhattuk azonban a Giustina- és a Szent Antal-bazilikát.

Következő állomásunk *Verona* volt, a hatalmas városfal tövében parkoltunk. E városban már háromfelé vált a csapat: két „fiú” az arenában nézett szét, a többiek a főteret, Júlia házát, a dómot, s még két templomot kerestek fel.

Sirmione a Garda-tó partján fekszik, a várat, a Szent Anna- és Szent Péter-templomot tekintettük meg. Nincs mindenkinek ilyen fogadtatásban része (bár nem minket vártak), ugyanis virágszirmokkal szórták tele a templomot. Kicsit távolabb fehér csomagolás alatt egy autó állt – ezt sem nekünk szánták, esküvő után érkezünk az istenházához.

A búcsúnapon rendkívül különleges, kevésbé ismert helyet kerestünk fel. Már útközben nagy élményt jelentett a táj: az *Iseo-tó* mellett haladtunk csodás hegyek